

Я.М. ГАЛАК, канд. ек. наук, доцент, Чортківський інститут підприємництва і бізнесу Тернопільського національного економічного університету, Чортків

АНАЛІЗ ЗАБОРГОВАНОСТІ ІЗ ВИПЛАТИ ЗАРОБІТНЬОЇ ПЛАТИ ЗА ТИПАМИ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ

В статті проаналізовано динаміку заборгованості із невиплат заробітної плати на підприємствах України. Встановлено, що високий рівень зростання невиплат заробітної плати бере свій початок із 2008 року. Розраховано, що найбільший рівень невиплат заробітної плати по місяцях 2010 року спостерігається в грудні, січні, лютому, березні та червні. В процесі аналізу виявлено, що в структурі заборгованості з виплат заробітної плати має місце в економічно-активних підприємствах та підприємствах-банкрутах.

В статье проанализирована динамика задолженности из невыплат заработной платы на предприятиях Украины. Установлено, что высокий уровень роста невыплат заработной платы берет свое начало из 2008 года. Рассчитано, что наибольший уровень невыплат заработной платы по месяцам 2010 года наблюдается в декабре, январе, феврале, марте и июне. В процессе анализа выявлено, что в структуре задолженности из выплат заработной платы имеет место в экономически-активных предприятиях и предприятиях-банкротах.

The paper analyzes the dynamics of non-payment of arrears of wages in the Ukraine. Found that high growth non-payment of wages goes back to 2008. Calculated that the highest level of non-payment of salaries for months in 2010 there in December, January, February, March and June. During the analysis revealed that the structure of debt with no payment of wages occurs in the following by type enterprises as economically active and bankrupt enterprises.

Постановка проблеми Розвиток і поглиблення фінансово-кризових явищ в підприємницьких структурах України сприяло зниженню фінансово-економічної результативності підприємницьких структур, плинності кадрів та зростання суми заборгованості із виплати заробітної плати для працівників, які були зайняті певним видом діяльності в економіці. Дані негативні тенденції сприяли зниженню доходів і добробуту населення держави й стало причиною зростання значного рівня заборгованості із невиплати заробітної плати. Зниження життєвого рівня населення через нестабільність економічного розвитку суб'єктів господарювання в країні є наслідком низького рівня мотивації до високопродуктивної праці економічно активного населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Об'єктом дослідження розвитку соціально-трудова відносин в умовах кризово-економічних ситуаціях в підприємствах держави та подолання їх знайшло своє відображення в працях Колота В. [1], Лібанової Ю. [1], Новікова І. [3] Українця О. [4] та в наукових доробках інших вітчизняних вчених-економістів.

Постановка завдання Метою статті є аналіз сучасної ситуації щодо виникнення і розвитку заборгованості із заробітної плати за типами підприємств у державі.

Виклад основного матеріалу. Заробітна плата як засіб існування і основний елемент задоволення різноманітних потреб населення є важливим соціально-економічним індикатором рівня життя населення. Погіршення економічної ситуації як в економіці країни, так і на підприємствах різних форм господарювання породжує негативне соціально-економічне явище на підприємстві – заборгованість із виплати заробітної плати у підприємствах будь-якого виду діяльності.

Характеризуючи заборгованість із заробітної плати в підприємствах України, спостерігаємо негативну тенденцію – її зростання (таблиця 1).

Таблиця 1- Заборгованість із виплати заробітної плати у 2008 – 2011 роках

Роки	На 1 січня, млн.. грн.	у % до:	
		1січня попереднього року	Фонду оплати праці попереднього місяця
2008	669	82,9	3,4
2009	1189	177,8	5,3
2010	1473	123,9	6,2
2011	1218	82,7	4,3

Примітка: розраховано на основі даних [7].

Так, починаючи заборгованість із виплати заробітної плати на 1 січня 2008 року становила 669 млн. грн., що у відсотковому відношенні на -17,1% менше, ніж у попередньому році. Фінансова криза, яка торкнулася майже всіх підприємств спричинила зростання невиклат заробітної плати станом на 1 січня 2009 року – на 77,8%, 1 січня 2010 року – на 23,9%. Позитивні тенденція спостерігається в 2010 році, так як уже із 1 січня 2011 року спостерігаємо дещо кращу ситуацію із виплатою заробітної плати, оскільки

відбулося зменшення заборгованості із невиплати заробітної плати на – 17,3% в 2010 році відносно 2009 року.

Щодо динаміки суми заборгованості із виплати заробітної плати на 1 число відповідного місяця у 2010 році розглянемо наступні тенденції подані в таблиці 2.

Таблиця 2- Динаміка суми заборгованості із виплати заробітної плати

	На 1 січня, млн. грн.	У тому числі:
		у відсотках до відповідного попереднього місяця
січень	1473	100
лютий	1692	114,9
березень	1738	102,7
квітень	1711	98,4
травень	1698	99,2
червень	1887	111,1
липень	1792	95,0
серпень	1550	86,5
вересень	1409	90,9
жовтень	1340	95,1
листопад	1284	95,8
грудень	1341	104,4

Примітка: розраховано на основі даних [7].

Аналізуючи рівень заборгованості із виплат заробітної плати помісячно в 2010 році, бачимо, що найвищий «пік» із невиплат заробітної плати працівникам по галузях економіки має місце в лютому і це в порівнянні з січнем 2010 року становить 114,9 млн. гривень та в березні – 1738 млн. гривень, що на 2,7% перевищує рівень невиплат у порівнянні з лютим.

Проте, починаючи уже з квітня рівень заборгованості із невиплат заробітної плати має тенденцію до зниження, що є позитивним фактором у формуванні у частковому зростанні життєвого рівня населення.

Разом з тим, дана тенденція до скорення заборгованості із невиплат заробітної плати продовжується до початку червня, що пов'язано з виходом у відпустки економічно-активного населення країни. Так, рівень невиплат в червні заробітної плати у порівнянні з травнем зростає на 11,1% і є негативним явищем в розвитку соціально-трудових відносин.

Дещо покращується ситуація в липні - листопаді 2010 року, де повільними темпами відбувається виплата заборгованої заробітної плати працівникам відповідно на -5,0%, -13,5%, -8,1%, -4,9% і 4,2% до відповідного періоду попереднього місяця. Тільки у грудні знову ж таки має місце зростання невиконаних заробітної плати у розмірі 1341 млн. гривень, що на 4,4 % перевищує рівень невиконаних заробітної плати до попереднього місяця листопада.

Разом з тим, в динаміці суми заборгованості із невиконаних заробітної плати помісячно у 2010 році є якісно позитивна динаміка, оскільки у порівнянні за січень – грудень рівень заборгованості із невиконаних заробітної плати знизився на 9,0%.

Важливим елементом для характеристики структури заборгованості із виплати заробітної плати є аналіз підприємств України за їх типами (таблиця 3.)

Таблиця 3- Структура заборгованості із виплати заробітної плати за типами підприємств на 1 січня 2011 року

	Усього	У тому числі підприємства		
		Економічно-активні	Підприємства-банкрути	Економічно-неактивні
Млн. грн..	1218,1	646,4	513,5	58,2
У % до загальної суми	100,0	53,1	42,1	4,8

Примітка: розраховано на основі даних [7].

Аналізуючи вищеподану таблицю 3. видно, що найвищий рівень заборгованості за типами підприємств в Україні є в економічно-активних підприємствах – 646,4 млн. гривень (53,1%) та в підприємствах - банкрутах – 513,5 млн. гривень (42,1%).

Таким чином, рівень заборгованості із невиконаних заробітної плати в підприємствах України є ще досить високий й тенденція щодо деякого його зниження в Україні є досить повільними, що пов'язано з кризовими процесами в національній економіці України.

Список літератури: 1. Колот А. М. Теоретичні і прикладні аспекти становлення і розвитку сторін соціально-трудових відносин та їх представницьких органів / А. М. Колот // Україна, аспекти праці - 2002 - № 2. 2. Лібанова Е. М. Соціальна стратифікація українського суспільства: спроба статистичного визначення та вимірювання / Е. М.

Лібанова // Український соціум - 2003.- № 1(2) .- С. 146-163. **3.** Новіков Е. М. Зарубіжний досвід соціального партнерства / Е. М. Лібанова // Україна, аспекти праці – 2002. - № - 7 - С. 26-32. **4.** Рівень і якість життя населення / За ред. С. П. Кушнар'єв та ін - Х.: ВД «Інжи», 2004. **5.** Українець С.Я. Подолання бідності: погляд науковця /Е. М. Лібанова // Україна, аспекти праці - 2003.- № 7 - С. 26-32. **6.** Шаленко М. В. Неформальний сектор, нерегламентована зайнятість, дикий ринок праці / М. В. Шаленко - К., 1996. **7.** Офіційний сайт Державного комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Надійшла до редакції 08.04.2012р.

УДК 65014.1.000.7

С.В.ГАРМАШ, ст.викладач, НТУ «ХП»

СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА У ФОРМУВАННІ КОНКУРЕНТОСПРО- МОЖНОГО ПЕРСОНАЛУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Навчання персоналу на підприємстві є одним з основних засобів збереження його конкурентоспроможності та підвищення ефективності діяльності підприємства в умовах конкурентної зовнішньої середовища. Деякі проблеми навчання персоналу аналізуються у статті. Культура, освіта, мораль являються факторами, які визначають успіх у професійній діяльності персоналу. Ці фактори є основою розвитку суспільства у цілому.

Учеба персонала на предприятии является одним из основных средств сохранения его конкурентоспособности и повышения эффективности деятельности предприятия в условиях конкурентной внешней среды. Некоторые проблемы учебы персонала анализируются в статье. Культура, образование, мораль являются факторами, которые определяют успех в профессиональной деятельности персонала. Эти факторы являются основой развития общества в целом.

Training of personnel at the enterprise is one of the main means of maintenance of its competitiveness and increasing of its effective activity in conditions of competitive external environment. Some problems of such training are analyzed in the article. Culture, education, morals are the factors, which define the success of professional activity of personnel and these factors are the basis for the development of society as a whole.

Ключові слова: конкурентне зовнішнє середовище, навчання персоналу, ефективна професійна діяльність, мораль.

Вступ. Перехід України до ринкової моделі господарювання, рух у напрямку євроінтеграції та включення у світову економіку ставлять перед